

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMAI

Kalvarijų g. 1, LT-09310 Vilnius. Tel. (+370 5) 2754241, el. p. info@architekturumai.lt, www.architekturumai.lt
Atsiskaitomoji sąskaita LT50 7044 0600 0606 7130 AB SEB, kodas 70440. Įstaigos kodas 301111540

Viešųjų pirkimų tarnyba
Kareivių g. 1, LT-08531 Vilnius
El. paštas: Jovita.Petkuviene@vpt.lt

2017-11-27 Nr. S17/11/387

DĖL PROJEKTAVIMO PASLAUGŲ PIRKIMŲ GAIRIŲ

Lietuvos architektų rūmai (toliau – Rūmai), kaip atestuotų šalies architektų profesinės savivaldos organizacija, kartu su Rūmuose veikiančia Konkursų darbo grupe, susipažinę su Viešųjų pirkimų tarnybos parengtu Projektavimo paslaugų pirkimų gairių projektu (toliau – Gairės), teikia šiuos savo pastebėjimus bei pasiūlymus ir prašo į juos atsižvelgti prieš priimant galutinį sprendimą:

Dėl pirkimo objekto

Gairių 4 skyriuje nurodyta, kad <...> *Projektavimo paslaugos turėtų būti perkamos atskirai nuo statybos rangos darbų (toliau – darbai) <...> galėtų būti vykdomas tik išimtiniais atvejais, kai kitaip racionaliai naudodamas lėšas pirkimo vykdytojas nepasiektų reikiamo rezultato.* Pažymėtina, kad racionalaus lėšų panaudojimo sąlyga neturi vienareikšmio ir aiškaus taikymo. Daugeliu atveju racionalus lėšų panaudojimas vykdant viešuosius pirkimus galimai bus identifikuotas tik įvykdžius pirkimą, t. y. pradėjus įgyvendinti ar netgi tik įgyvendinus projektą (pirkimo sutartį). Atkreipiame dėmesį, kad Lietuvos respublikos architektūros įstatymo 13 str. 6 d. imperatyviai nurodoma, kad Architektūros įstatymu reglamentuojami architektūriniai konkursai negali būti rengiami kartu su statybos rangos konkursais. Architektūros įstatymo tikslas <...> *reglamentuoti architektūros srities visuomeninius santykius, siekiant išsaugoti ir kurti tinkamos kokybės, su krašto savitumu ir kultūra darnią, viešuosius interesus atspindinčią, išliekamąją vertę turinčią aplinką.* Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, darytina išvada, kad projektavimo paslaugos, kaip pirkimo objektas, perkamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu, neturėtų būti atskiriamas nuo pirkimo objekto įsigyjamu vykdant architektūrinius konkursus, kadangi ir vienu ir kitu atveju pirkimo objektas yra tas pats, o siekiamas rezultatas vienu atveju racionaliai naudojamos lėšos, o kitu atveju kokybiška architektūra atspindi viešųjų interesų poreikį. Manome, kad Gairėse neturėtų būti daroma tokia atskirtis tarp tapačių objektų ir vadovaujantis Architektūros įstatymu, siekiant kokybiškos architektūros, imperatyviai nurodant, kad visais atvejais darbai ir projektavimo paslaugos privalo būti perkamos atskirai. Taip pat manome, kad išskirtiniai atvejai, kuriais apeiliuojama į

racionalų lėšų naudojimą, ir suteikiančiais teisę darbo projektą pirkti kartu su rangos darbais, turėtų būti Gairėse griežtai, baigtiniu sąrašu apibrėžiami, kitaip tai bus spraga, kuri nepakeis įdingos praktikos šioje pirkimų srityje.

Gairių 4 skyriaus 4.1 punkte „Pilnos apimties projekto parengimo paslaugų pirkimas“ nurodyta, kad <...> *Jeigu tiksliai nežinoma, kada bus vykdomi darbai, dėl ko nėra aišku, kuriuo metu reikės darbo projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros paslaugų, rekomenduojama sudaryti preliminariąją sutartį ir jos pagrindu – pagrindines sutartis techninio projekto parengimui, darbo projekto parengimui ir projekto vykdymo priežiūros vykdymui.* Šiuo atveju, Rūmų sudaryta konkursų darbo grupė mano, kad preliminari sutartis turi aiškiai numatyti planuojamus darbo projekto ir projekto vykdymo priežiūros atlikimo terminus, bei numatyti koks galimas kainos pasikeitimas, jei dėl ne nuo tiekėjo priklausančių aplinkybių vėluoja kiti projektavimo etapai. Kainos pasikeitimo būtinybės nustatymas būtinas vien dėl to, kad darbai gali būti pradėti praėjus gana ilgam laiko tarpui, ko pasėkoje kardinaliai pasikeičia rinkos sąlygos, neleidžiančios projektuotojui darbo projekto atlikti tomis sąlygomis, kuriomis buvo pasirašyta preliminarioji sutartis. Taip pat toliau, šioje pastraipose esanti rekomendacija, kad <...> *Jeigu pirkimo vykdytojas projektavimo paslaugas perka ateityje numatomiems vykdyti projektams ir žino tik preliminarų būsimų pirkimų objektų sąrašą, preliminariąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį rekomenduojama sudaryti su keliais tiekėjais, vėliau vykdant atnaujintus varžymusis dėl pagrindinių sutarčių sudarymo,* Rūmų konkursų darbo grupės atstovų požiūriu, turėtų būti naikinama iš aptariamų Gairių turinio, kadangi atnaujinto varžymosi sąlyga niekada nebuvo orientuota į architektūros kokybės siekius ir rėmėsi tik racionaliu lėšų panaudojimu neįvertinant kitų visuomenės interesų.

Tame pačiame Gairių skyriuje numatyta, kad <...> *Perkant darbus kartu su darbo projekto parengimu pirkimo dokumentuose ir sutartyje rekomenduojama numatyti tiesioginį pirkimo vykdytojo atsiskaitymą su subtiekeju – darbo projekto rengėju, jeigu darbo projekto parengimui numatoma pasitelkti subtiekeją. Tokiu būdu bus išlaikomas darbo projekto rengėjo nepriklausomumas nuo rangovo.* Rūmų konkursų darbo grupės nuomone, tokiu atveju rangovas privalo teikdamas pasiūlymą pridėti su subrangovo (projektuotoju) pasirašytą sutartį ar komercinį pasiūlymą projektavimo paslaugoms, kad būtų aišku koks yra projektuotojo indelis ir kokia to indelio apimtis finansine išraiška. Toks reguliavimas būtinas tam atvejui, kad rangovas negalėtų manipuliuoti savo padėtimi dirbtinai mažindamas projektavimo paslaugų kainos siekdamas manipuliacijų teikiant pasiūlymą perkančiajai organizacijai.

Aptariamo Gairių skyriaus 4.2. punkte „Projekto dalių parengimo paslaugų pirkimas“, nurodoma, kad <...> *Galimi atvejai, kai tikslinga projektavimo paslaugų pirkimą vykdyti atskiroms projekto dalims. STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ 7.5 punkte numatyta: „Projektavimo darbų rangos sutartis gali būti sudaroma: <...> atskiros sutartys su keliais projektuotojais atskiriems projekto etapams, atskiroms projekto dalims ar tam tikrų statinių projektams parengti“.* Rūmų darbo grupės įsitikinimu, ši STR nuostata labiau taikoma privačiam subjektui (ne perkančiajai organizacijai), kai jis perka iš karto visos apimties projektą, bet iš skirtingų tiekėjų. Tai labiau taikoma tuo atveju, kai perkama visa apimtis projektavimo darbų, nes kitu atveju (pagal pateikiamą rekomendaciją) paprasčiausiai nebus įmanoma užbaigti viso projekto, jei nebus nupirkta pvz. konstrukcijų ar susisiekimo dalies, kurios ir sudaro Techninį projektą. Atsižvelgiant į tai, darbo grupė mano, kad tokia rekomendacija neturėtų likti Gairėse, nes ji viešųjų pirkimų srityje gali būti klaidingai suprantama, dėl ko paslauga nebus nupirkta ta apimtimi, kurios tikėjosi perkančioji organizacija.

Taip pat pažymėtina, kad tokia rekomendacija sąlygoja eliminuoja kokybiškos architektūros sukūrimą, kuris galimas suvokiant projektuotoją (architektą), kaip autorių, kurio autorystei svarbus tęstinumas. Čia taip pat nereikia pamiršti, kad projektuotojas, kaip atestuotas architektas, yra saistomas profesinės etikos reikalavimų.

Toliau šio punkto pastaboje nurodoma, kad <...> *Pirkimo vykdytojas, pirkdamas projekto dalių parengimo paslaugas, gali numatyti, kad bus perkamas techninio projekto parengimas, išskyrus vieną projekto dalį, kuri bus perkama atskirai. Pvz. techninio projekto parengimui su projekto vadovo paslaugomis sudaroma viena sutartis su projektuotoju, tačiau projekto technologinės dalies parengimui bus sudaroma atskira sutartis arba po architektūrinės idėjos konkurso su laimėtoju sudaroma sutartis tik projekto architektūrinės dalies parengimui, o kitų projekto dalių parengimui bus vykdomas atskiras pirkimas ir pan.* Pažymėtina, kad tokia rekomendacija bus suformuota ydinga praktika paneigianti nustatytus reikalavimus dėl architektūros kokybės. Rūmų darbo grupės nuomone, šiose Gairėse turi būti nustatoma imperatyvi rekomendacija projektavimo paslaugas pirkti kaip vientisą paslaugų paketą kartu. Žinoma galima numatyti, kad paslaugų paketas gali apimti ir paslaugas iš skirtingų tiekėjų, bet tik esančių partneriais jungtinėje veikloje arba per subrangą, kad būtų aiškiai suvokiama projekto vykdymo komanda ir užtikrintas projektavimo valdymas. Pažymėtina, kad labai bloga ir netoleruotina praktika, kai architektūrinės idėjos konkurso laimėtojui primetami galimai pigiausi inžinieriai. Juk tokiu atveju galima susidurti su situacija, kad sudarius pirkimo sutartį su architektu, jo idėjos konstruktorius nesugebės įgyvendinti arba pastatas nepasieks reikiamos energetinio efektyvumo klasės vien dėl to, kad toks asmuo, dėl patirties ar kitų įgūdžių stokos negalės tinkamai parinkti atitinkamų inžinerinių sistemų.

Aptariame punkte taip pat nurodoma, kad <...> *STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ 19 punkte numatyta, jei statytojas nesudaro vieningos projektavimo darbų rangos sutarties su vienu projektuotoju visam projektui parengti, o sudaro kelias atskiras sutartis su projektuotojais atskiroms projekto dalims parengti, statytojas privalo paskirti viso projekto vadovą arba sutartimi įgalioti vieną iš projektuotojų paskirti viso projekto vadovą. Atsižvelgiant į tai, pirkimo vykdytojas sutartyse dėl projekto dalių parengimo turi nurodyti viso projekto vadovą ir aiškiai apibrėžti projekto vadovo ir projekto dalių vadovų atsakomybių ribas, funkcijas, sprendinių derinimo tvarką, terminus ir kt.* Rūmų konkursų darbo grupės nuomone, viešajam sektoriuje tai visiškai netaikytina praktika, kadangi tai kelia per daug rizikos nesuvaldyti viso projektavimo proceso ir gauti siekiamo rezultato.

Dėl pirkimo vertės nustatymo ir pirkimo būdo parinkimo

Šiame Gairių skyriuje nurodoma, kad <...> *pirkimo vertė nustatoma įvertinus kitų panašių pirkimų rezultatus, kurių metu buvo perkamos analogiškų statinių projektavimo paslaugos. Tokiu atveju pirkimo vykdytojui rekomenduojama įvertinti ne tik savo vykdytus pirkimus, bet ir kitų pirkimų viešai skelbiamus duomenis (ataskaitas, paskelbtas sutartis ir pan.).* Rūmų konkursų darbo grupė, atsižvelgdama į šiandienos situaciją, kai dėl nesąžiningų projektavimo paslaugų pirkimo dalyvių teikiamų pasiūlymų projektavimo paslaugoms (dažniausiai perkant paslaugas kartu su darbais), projektavimo kainos dirbtinai sumažinamos ir tokių būdu iškraipoma rinkos reali situacija, neleidžianti perkančiosioms organizacijoms tinkamai įvertinti projektavimo paslaugų kainą, pažymi, kad siekiant tinkamos pirkimo vertės nustatymo, turėtų būti nustatytas pereinamasis laikotarpis, kuris leistų rinkai sureguliuoti šių paslaugų realias kainas.

Toliau šiame skyriuje nurodoma, kad <...> *pirkimo vykdytojas, siekdamas pasirengti pirkimui, gali prašyti suteikti arba gauti nepriklausomų ekspertų, institucijų ar kitų rinkos dalyvių konsultacijas. Konsultacijos turi būti vykdomos nepažeidžiant viešųjų pirkimų principų ir nesukuriant išskirtinių sąlygų konsultacijose dalyvavusiems tiekėjams.* Manome, kad tokie konsultuojantys tariamieji ekspertai, niekieno neprižiūrimi ir niekam neatsiskaitantys už savo konsultacijas, lemiančias pirkimo verčių nustatymus, galimai dar labiau iškraipys rinkos padėtį, o perkančiosios organizacijos lengvai tuo naudosis, nes tai nekels jokios jų asmeninės atsakomybės. Kitaip tariant bus sukurta terpė elgtis taip, kaip buvo elgiamasi iki šiol.

Dėl pirkimo techninės specifikacijos

Pateikiamų Gairių 6 skyriuje „Pirkimo techninė specifikacija“ nurodoma, kad <...> *techninės specifikacijos, išskyrus pagrįstus atvejus, turėtų būti parengtos taip, kad jose būtų atsižvelgta į neįgalųjų kriterijus ir tinkamumą visiems naudotojams.* Rūmų konkursų darbo grupei nėra aišku, kodėl Gairėse universalus dizaino principas, kaip vienas iš Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo 11 str. reglamentuotų architektūros kokybės kriterijų (aplinkos pritaikymo visiems visuomenės nariams) išskiriamas iš kitų šiame įstatymo straipsnyje nurodytų architektūros kokybės kriterijų. Pažymėtina, kad universalus dizaino principas nėra savarankiškas ir negali būti laikytinas pakankamu kokybiškai architektūrai kurti. Įstatyme reglamentuoti architektūros kokybės kriterijai yra vienas kitą papildantys ir turi būti taikomi ne atskirai, išskiriant vieną, o kompleksiskai, architektūrą suvokiant ne kaip vienai visuomenės daliai pritaikomą, bet atsižvelgiant į visos visuomenės narių poreikius. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, manytume, kad rengiant techninę specifikaciją turi būti rekomenduojama vadovautis visa apimtimi architektūros kokybės kriterijų reglamentuotų Architektūros įstatymo 11 str.

Dėl kvalifikacijos reikalavimų

Rekomenduojamoje kvalifikacijos reikalavimų lentelės 3.3 punkte, pateikiamas reikalavimas dėl paslaugų teikėjo ar rangovo pirkimo sutarčiai vykdyti turimų įrankių, įrenginių ar techninių priemonių. Pažymėtina, kad taikant tokį reikalavimą, taip pat labai svarbu būtų apsvarstyti galimybę papildyti nurodyta reikalavimą, prašyti tiekėjo nurodyti ne tik programinės įrangos licenciją, bet ir jų kiekį, jeigu konkrečiam darbui, naudojantis tam tikromis techninėmis priemonėmis, atlikti pasitelkiama daugiau nei 1 specialistas.

Dėl ISO reikalavimų, manome, kad tai perteklinis reikalavimas, kuris nelemia architektūros kokybės, todėl dauguma architektūrinių studijų neturi įsidiegtę ISO ar lygiaverčių kokybės valdymo sistemų, atsižvelgiant į tai pagrįstai manome, kad tokie reikalavimai perkant projektavimo paslaugas neturėtų būti taikomi.

Tiek Rūmai ankstesniuose savo siūlymuose, tiek ir Rūmų konkursų darbo grupė mano, kad kvalifikaciniuose reikalavimuose nustatytas 3 metų patirties terminas yra per trumpas, kadangi toks reikalavimas užkertą galimybę dalyvauti mažoms projektavimo įmonėms, kurios per 3 metus gali būti parengusios tik 1 ar mažiau reikiamos apimties projektą.

Dėl pasiūlymų vertinimo kriterijų

Gairių 8 skyriuje „Pasiūlymų vertinimo kriterijai“ nurodoma <...> *pirkimo vykdytojas ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą išrenka pagal:*

1) kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį:

a) techninius pranašumas, estetines ir funkcines charakteristikas, prieinamumą, tinkamumą visiems vartotojams, socialines, aplinkosaugines ir inovatyvias charakteristikas bei sąžiningos prekybos sąlygas;. Rūmų konkursų darbo grupės manymu, kainos ar sąnaudų ir kokybės santykis turi būti nustatomas vadovaujantis visais architektūros kokybės kriterijais nustatytais Architektūros įstatymo 11 straipsnyje. Atsižvelgiant į tai, siūlome Gairėse rekomenduoti ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus nustatinėti vadovaujantis įstatymiškai nustatytais architektūros kokybės kriterijais.

Dėl pasiūlymuose nurodytos kainos vertinimo

Šiame Gairių skyriuje nurodoma, kad <...> *Pirkimo vykdytojas turi pareigą vertindamas tiekėjų pasiūlymus įsitikinti, ar tiekėjų pasiūlyta kaina yra ne per didelė ir priimtina pirkimo vykdytojui, o jeigu nustato, kad tiekėjų pasiūlyme nurodyta kaina atrodo neįprastai maža, privalo pareikalauti, kad tiekėjai ją pagrįstų.* Rūmų konkursų darbo grupės siūlymas būtų pirkimo vykdytojui pirkimo dokumentuose nusimatyti mažiausią galimą projektavimo paslaugų kainą. Jei būtų nustatyta prieš pirkimą mažiausia galima projektavimo kaina, neliktų poreikio neįprastai mažos kainos pagrindimams.

Dėl pirkimo sutarties nuostatų

Gairių 11 skyriuje „Pirkimo sutarties nuostatos“ nurodoma kas turi būti nustatyta viešojo pirkimo sutartyje. Rūmų konkursų darbo grupės siūlymų, prašome viešojo pirkimo sutarties sudarymo turinį papildyti ir autorių teisių apsaugos reikalavimais, kaip privalomais šiose sutartyse.

Toliau šio skyriaus 1 punkte nurodoma, kad <...> *nustatant pirkimo sutarties šalių teises ir pareigas, projektavimo paslaugų pirkimo atveju pirkimo vykdytojas turėtų atsižvelgti į Statybos įstatymo, o teritorijų planavimo paslaugų pirkimo atveju – į Teritorijų planavimo įstatyme nustatytus reikalavimus.* Rūmų konkursų darbo grupės manymu, atsižvelgiant į pirkimo objektą, pirkimo vykdytojas be išvardytų įstatymų, taip pat turėtų atsižvelgti ir į Architektūros įstatymo reikalavimus perkant tiek projektavimo paslaugas, tiek ir teritorijų planavimo paslaugų pirkimo atveju. Atsižvelgiant į tai, prašome šį punktą papildyti nuoroda į Architektūros įstatymą.

Dėl projektuotojo (architekto) autorių teisių

Rūmai, siekdami tinkamo autorių teisių įgyvendinimo projektavimo srityje ne kartą akcentavo, kad tęstinis to paties architektūros paslaugų teikėjo dalyvavimas užtikrintų ne tik autoriaus teisių apsaugą, bet ir reikšmingai prisidėtų prie projekto kokybės. Norime pažymėti, kad Rūmų rekomendacijos dėl tinkamo autorių teisių įgyvendinimo ne tik turi būti siejamos su viešojo pirkimo sutarties sąlygomis, bet ir dėl klausimo, kuriuo sprendžiama dėl pirkimo objekto išskaidymo į dalis (kai Gairėse pateikiamos rekomendacijos dėl projekto įsigijimo iš kelių tiekėjų ir pan.). Šios Rūmų rekomendacijos įgavo gana tvirtą teisinį pagrindą, kuomet Vilniaus miesto apylinkės teismas išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo D. S. ieškinį atsakovui Lietuvos architektų rūmams (toliau – Rūmai) dėl Rūmų profesinės etikos tarybos (toliau – PET) sprendimo pripažinimo negaliojančiu ir jį atmetė kaip nepagrįstą ir neįrodytą. **Teismas pabrėžė, jog statinio architekto dalyvavimas projektavimo procese yra tęstinis, t. y. iki pat projektavimo darbų pabaigos, nepaisant to, kas projektuoja tolesniuose etapuose.** Atsižvelgiant į tai, kad projektuotojo autorystė yra pripažįstama tęstine, o pats tęstinumas

įvardijamas, kaip kokybės siekis, siūlome Jums į tai atsižvelgti peržiūrint Gaires pateikiamas rekomendacijas dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis ir pačių autorių teisių apsaugos įtvirtinimo.

Dėkojame Jums už bendradarbiavimą.

Lietuvos architektų rūmų pirmininkė

Daiva Bakšienė

Originalas nebus siunčiamas

Nikolaj Kuprijanov, el. paštas nikolaj@architekturumai.lt, tel. Nr.: +370 5 275 4241